

Kulturutredningen 2014 – høringsuttalelse

Innledning

Norges Husflidslag er svært glade for at Kulturutredningen 2014 setter sterkt fokus på det lokale kulturlivet. Vi opplever at det lokale kulturlivet er blitt sett og at de frivillige organisasjonene blir tatt på alvor. Vi er fornøyd med utvalgets konklusjon om behovet for et lokalt kulturløft, og særlig for at både opplæring i ,- og behovet for lokaler for de frivillige organisasjonene innlemmes i dette løftet. En god kulturpolitikk avhenger dessuten av at det er sammenheng mellom denne og kunnskaps- og frivillighetspolitikken. I denne uttalelsen vil vi kommentere, for oss viktige sider i utredningen, og påpeke områder som vi mener bør utdypes nærmere.

Litt om Norges Husflidslag

Norges Husflidslag NH er en landsomfattende kulturorganisasjon bestående av 23.500 enkeltmedlemmer i 377 lokale lag, 130 profesjonelle håndverkere og 35 butikker. Vi har 18 fagkonsulenter som arbeider tett sammen med de frivillige lagene, skoler, museer og andre samarbeidsparter i alle fylker. Fylkeskommuner og kommuner er også viktige samarbeidsparter, og vi er bl.a. aktører i den kulturelle skolesekken, tilbyr kurs for lærere, og driver flere utviklingsprosjekt nasjonalt og internasjonalt. Vi arbeider både med å ta vare på de gamle håndverksfagene og å utvikle kreativitet og nyskaping med utgangspunkt/røtter i disse. Vi arbeider med næring og kultur, formidling av håndverkskunnskap til barn, ungdom og voksne, og vi er en stor kursarrangør. Gjennom Studieforbundet kultur og tradisjon ble det i 2012 registrert nær 60.000 studietimer gjennomført av våre organisasjonsledd.

Kulturhåndverk – en levende del av norsk kulturliv og kulturarv

Utredningen belyser områdene kunst- og kunsthåndverk, men vi etterlyser en gjennomgang av den delen av kulturfeltet Norges Husflidslag arbeider mye med, og som går under betegnelsen *kulturhåndverk*. Vi viser til følgende definisjon hentet fra "Kulturhåndverk" - en rapport utarbeidet av Å.V. Festervoll på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet i 2007:

Kulturhåndverk er et håndverk som i seg sjøl utgjør en levende del av vår kulturarv og som derfor har verdi for kommende generasjoner. Kulturhåndverk er håndverk som forteller om historie, tradisjoner og levevis; som er tilpasset lokale forhold og lokale tradisjoner, som bruker lokale råvarer og som i sin tradisjonelle form er bærekraftig i sin holdning til bruk og gjenbruk. Kulturhåndverkeren arbeider med gamle hus, gjenstander og miljøer, og de arbeider med nyskaping og produktutvikling.

Norges Husflidslag opplever respekt og interesse for dette feltet i den statlige kulturpolitikken, ikke minst i forhold til vår organisasjons rolle, men at denne nesten er fraværende i utdannings- og næringspolitikken, og i svært varierende grad er å finne på fylkeskommunalt og kommunalt nivå. Norge har gjennom ratifisering av UNESCOs konvensjon om ivaretagelse av den immaterielle kulturarven forpliktet oss til å ha en politikk og gjennomføre tiltak som tar vern av bl.a. håndverkskunnskap knyttet til små og truede fag på alvor. Dette avspeiles ikke med gjeldende utdanningspolitikk. Vi vil her henvise til § 14 i konvensjonen; Utdanning, bevisstgjøring og kapasitetsbygging.

Opplæring i frivillige organisasjoner må styrkes

Utredningen peker på den viktige rollen studieforbundene spiller for den lokale kulturoplæringen. Den er særlig viktig for å ta vare på og videreføre den immaterielle kulturarven og for å sikre "den nordiske modellen" der de frivillige, demokratiske organisasjonene tar et hovedansvar for kompetanseoverføringen. Her vil vi peke på organisasjonenes behov for å ha forutsigbare og stabile rammer for å sikre at de også har en solid *administrativ grunnmur*, noe som er en forutsetning for å kunne ha stor frivillig aktivitet av høy kvalitet. Her spiller for eksempel Norges Husflidslag sine fagkonsulenter en sentral rolle.

Det er absolutt behov også for å styrke finansieringen av "kompetansepersoner" sitt arbeid i lokallagene. De tilskuddsordningene vi allerede har, kan utvikles og styrkes. Utvalget foreslår at det etableres en ny dirigentlønnsordning som skal bygges ut til en instruktørordning. Vi mener det er uheldig og unødvendig å lage nye ordninger med tilhørende byråkrati. Voksenopplæringsmidlene fra studieforbundene når helt ut til det enkelte lokalmiljø, og de nasjonale organisasjonene sørger sammen med studieforbundene for kvalitet og systematikk i opplæringen.

Grunnskolen

Utvalget uttrykker bekymring for utviklingen av de estetiske fagene i grunnskolen. Denne bekymringen deler vi til fulle. Kunst- og håndverksfagene er under sterkt press. Verkstedbasert opplæring med stor grad av læring gjennom praktisk arbeid/handlingsbåren kunnskap blir i økende grad erstattet med teori der man lærer om i stedet for i. Innføring av valgfag i ungdomsskolen kan gi muligheter for mer praktisk undervisning, men valgfagene må ikke bli erstatning for obligatoriske fag. Vi viser til rapporten *Kunst- og kulturoplæringen i Norge 2011/12* av Ann Bamford. Rapporten foreslår en rekke politiske tiltak for å sikre bedre kvalitet nettopp i kunst og kulturoplæringen, ikke kun i grunnskolen, men i hele utdanningsløpet. Vi deler spesielt rapportens bekymring i forhold til lave formelle krav til lærernes kompetanse i kunst- og håndverksfag.

Videregående skole og immateriell kulturarv

Søkningen til yrkesfaglig studieprogram i videregående skole har en katastrofal utvikling. Det er lite fokus på håndverksfag i den offentlige skoledebatten, og årlig legges flere linjer/skoler ned. Dette er en trussel både mot rekruttering til "store" håndverksfag, men ikke minst blir de små kulturhåndverkene sterkt skadelidende. Bortfall av produksjon av bunader i Norge, en av våre sterkeste kulturelle merkevarer, vil være et resultat med dagens utvikling.

Vi slutter opp om Energi – og miljøkomiteens uttalelse til *St. meld 23 -Framtid med fotfeste*, om mangel på kompetanse innen restaureringsfag som en betydelig utfordring for vår felles evne til å ta vare på kulturminner. Den peker også på nødvendigheten av å styrke utdanningstilbudene innen små og verneverdige håndverksfag.

Kulturskolen

Utredningen peker på behovet for å styrke og utvikle kulturskolene som en viktig del av den kulturelle grunnmuren. Husflid og håndverk er nesten fraværende i kulturskolene. Oppplæring i lokale håndverksteknikker og -uttrykk må bli et tilbud på lik linje med visuell kunst og musikk i kulturskoles ramme. Kulturskolene må oppfordres til å ha et godt samarbeid med det lokale kulturlivet. Lokale tradisjonsbærere vil kunne gi store muligheter for økt interesse og engasjement for tradisjonelle så vel som nye håndverksuttrykk. Dugnadsbasert organisering av kulturlivet har mange fordeler, det skaper engasjement og eierforhold. Et samarbeid basert på likeverd mellom kulturskole, organisasjonene på feltet og det lokale kulturlivet, vil utløse mye god kulturformidling og opplevelse.

Lokaler

Norges Husflidslag mener at kommunenes viktigste bidrag for det lokale kulturlivet er å sørge for egnede lokaler. At lagermuligheter er tatt med som et grunnleggende behov, viser at utvalget har stor innsikt i kulturlivets utfordringer. Man tar ikke bare veven på ryggen etter endt vevkurs. Nedbygging av håndverksfagene i skolen har mange steder ført til at spesialrom er blitt borte. I pressområdene rundt de store byene er tilgangen på egnede lokaler til verkstedaktivitet betydelig forverret de siste årene med riving av gamle, nedlagte skoler, gårdsbruk, osv til fordel for bolig- og næringsutbygging. De litt rufsete, lett tilgjengelige, rimelige lokalene har vært svært viktige for et mylder av lokal aktivitet. Det lokale kulturlivet må derfor tas med i planer for så vel skole- som nærmiljø-/senterutbygging.

Kultur og næring

Næringsutøvere som har sin produksjon knyttet til tradisjonelle framstillingsmetoder eller uttrykk, eksempelvis husflidhåndverkere, instrumentmakere, bunadtilvirkere, vevere, pottemakerer, treskjærere m.fl. har tøffe næringsvilkår. De arbeider innen svært arbeidsintensive produksjonsmåter og det finnes kun én offentlig stipendordning, Statens kunstnerstipend, kategori for folkekunstnere. Denne har forblitt uforandret med hensyn til antall stipend og har ikke nytt godt av omgjøring av stipendkategoriene de senere årene. I heftet *Politisk regnskap 2005 – 2013* er det symptomatisk at kulturhåndverkere ikke nevnes hverken under kapittel 5 om Billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur og design, eller i kapittel 6 om Kunstnerpolitikk. Gledelig er det da at ”*Fra gründer til kulturbedrift*” nylig er lagt frem. Vi har store forventninger til at denne planen har til hensikt å ivareta hele feltet for kulturnæring, m.a.o. også de som har sitt arbeid innen tradisjonelle håndverk.

Helhetlig planarbeid på alle nivåer

Norges Husflidslag opplever store forskjeller mellom fylker og kommuner i hvordan de planlegger sin virksomhet både i forhold til kulturlivet generelt, og ikke minst i forhold til frivillige organisasjoner på feltet. Gode, ukompliserte planprosesser, der alle aktører likestilles, informeres og får innsikt i og mulighet for å komme med innspill, er gull verd. Dette vil være med på å avdekke behov og velge de beste løsningene for de fleste. Å bli sett og hørt, tatt hensyn til og inspirert er avgjørende for et levende engasjement.

Vi takker for en inspirerende Kulturutredning, og håper innspillene våre kan være med på å gi et nytt kulturløft.

Oslo, 24. juni 2013
Norges Husflidslag

Anne Liv Tønnessen, sign.
Styreleder

Marit Jacobsen
Direktør